

Top 6 voor versnellen van de energietransitie in de gebouwde omgeving

(Inbreng Commissiedebat Klimaatakkoord Gebouwde Omgeving, 22 april 2021)

Bouwend Nederland, Consumentenbond, Energie-Nederland, Natuur & Milieu, Netbeheer Nederland en NVDE zijn actief betrokken geweest bij de totstandkoming van het Klimaatakkoord gebouwde omgeving. Zij roepen de Tweede Kamer op onderstaande 6 acties te steunen om de energietransitie in de gebouwde omgeving te versnellen, opdat we de doelen van het Klimaatakkoord gaan halen.

1. Wijkaanpak én gefaseerde aanpak zijn beide nodig; sluit daarbij aan bij behoeften van bewoners

De transitie in de gebouwde omgeving is complex. Er is geen one-size-fits-all. Dat wordt veroorzaakt door o.a. de sterk gedifferentieerde gebouwvoorraad, de verschillende (financiële) posities van bewoners en het feit dat verwarmen met aardgas nog de goedkoopste warmteoptie is. Die complexiteit vraagt maatwerk én voldoende middelen voor de benodigde opschaling.

Daarbij hebben we geen tijd te verliezen. Voor 2050 moet de gebouwde omgeving vrijwel aardgasvrij zijn en daarvoor zijn zowel aanpassingen in de ondergrond (infrastructuur) als aan gebouwen voor nodig, naast investeringen in duurzame bronnen.

Om tot de beoogde versnelling van de transitie in de gebouwde omgeving te komen, is een twee sporenbeleid nodig. Deze sporen kennen ieder een fundamenteel andere aanpak en ander benodigd beleid; beide moeten geïnstrumenteerd worden:

- een wijkaanpak naar aardgasvrij voor de gebieden waar het eindbeeld al bekend is, onder regie van de gemeente.

Beleid en instrumenten: wetgeving moet snel beschikbaar zijn, vooral de Wet collectieve warmtevoorziening, de Energiewet en de bevoegdheid voor het beëindigen van de levering aardgas; instrumentarium voor opschaling van (collectieve) warmteoplossingen (zie ook punt 3).

- een gefaseerde aanpak voor de gebieden waar het eindbeeld nog onzeker is. Die aanpak kan nu al CO₂-reductie gaan opleveren, zowel voor individuele bewoners als voor collectieven (bijvoorbeeld woningcorporaties en energiecoöperaties). Zet hiervoor in op een aanpak die aansluit bij de natuurlijke investeringsmomenten (renovatie/verhuizing) en behoeften van bewoners.

Beleid en instrumenten: in ieder geval voldoende middelen voor grootschalig isoleren, route van hybride warmtepompen als transitiepad, opschaling gebouw- en blokgebonden warmteoplossingen.

2. Zorg voor een langjarig stabiel en robuust instrumentarium van zeker € 1 miljard per jaar

Alle alternatieven voor aardgas (collectieve warmte, hybride oplossingen, all-electric) hebben nog een onrendabele top t.o.v. verwarmen met een aardgasgestookte CV-ketel. Om inwoners én bedrijven voldoende perspectief te bieden om verduurzamingsstappen te gaan zetten, is een langjarig stabiel en robuust instrumentarium nodig. De onzekerheid over bijvoorbeeld de salderingsregeling voor zonnepanelen is ongewenst en ondermijnt het draagvlak voor de gehele energietransitie in de gebouwde omgeving. Hetzelfde geldt voor het voortijds opraken van subsidies voor isolatie.

Het instrumentarium moet bestaan uit een mix van beprizen, normeren en stimuleren.¹ De optimale mix is een politieke afweging, waarbij uiteraard oog moet zijn voor verschillende inkomensgroepen.

¹ [Bestemming Parijs: wegwijzer voor klimaatkeuzes 2030-2050 \(Rapport Commissie Van Geest\), 29 januari 2021](#)

Specifieke aandacht voor renovatie om energiearmoede tegen te gaan is hierbij van belang en is in lijn met het beleidsadvies van de Europese Commissie.

Het instrumentarium moet voorspelbaar zijn en voldoende middelen bevatten. Betaalbaarheid is immers van belang voor de maatschappelijke acceptatie van de transitie. Daarnaast moet het instrumentarium zowel gericht zijn op de wijkaanpak als op de gefaseerde aanpak. Verder draagt het instrumentarium bij aan grootschalige en gecoördineerde vraagtoename. Dat is een stimulans voor bedrijven om een passend aanbod te ontwikkelen en te investeren in opschaling en kostenreductie (zie ook punt 4). Het benodigde instrumentarium vergt zeker € 1 miljard per jaar tot 2030², en uiteraard ook keuzes voor normeren en beprijzen. Noodzakelijke elementen zijn:

- normeren o.b.v. van de Standaard & Streefwaarden voor isoleren die binnenkort vastgesteld wordt;
- fors inzetten op isoleren (zie voorstel voor een Nationaal Isolatie Programma³), dat € 300 miljoen per jaar vergt;
- stimuleren van gebouwgebonden duurzame warmteoplossingen (zoals warmtepompen);
- stimuleren van de hele warmteketen (productie uit bronnen, voorontwikkeling, infrastructuur en het creëren van de afzetmarkt voor warmte) met o.a. geormerkte middelen in de SDE++ voor duurzame warmtebronnen en -technieken;
- verlagen van de verhuurdersheffing, in ruil voor afdwingbare afspraken;
- aanpassen van de energiebelasting, zodat aardgas en elektriciteit gelijk belast worden qua CO₂-uitstoot (en dus dat aardgas in de energiebelasting niet langer voordeliger is).

Het Nationaal Isolatie Programma is recent uitgebracht door: Bouwend Nederland, Consumentenbond, Energie-Nederland, Natuur & Milieu en NVDE. Kernpunten zijn: er is veel CO₂-reductie te realiseren bij de 2,7 miljoen slecht geïsoleerde woningen; isoleren is bijna altijd pijnvrij; eigenaar-bewoners in de wijken die nog buiten de wijkaanpak vallen kunnen zo ook aan de slag; sluit aan bij natuurlijke momenten (zoals verhuizing of renovatie); aanbieders moeten voldoen aan criteria die het Rijk vaststelt; zorg voor voorfinanciering.

3. Investeer voldoende in energie-infrastructuren en duurzame warmtebronnen

Voor versnelling van de energietransitie zijn goede energie-infrastructuren een voorwaarde. De gebouwde omgeving staat niet op zichzelf. Er is sprake van een toenemende elektrificatie van de industrie, mobiliteit en gebouwde omgeving en de verdere doorgroei van het hernieuwbare-elektriciteitsaanbod. De uitbreiding van de infrastructuur moeten in samenhang ontwikkeld worden om de beoogde bijdrage te leveren aan de klimaatdoelen voor 2030 en 2050. Gezien de lange doorlooptijden dient daar nu mee gestart te worden.

In de gebouwde omgeving is het belangrijk dat het eerdergenoemde robuuste instrumentarium voldoende middelen bevat om alle onderdelen van de warmteketen te ondersteunen (naast productie uit bronnen, ook de voorontwikkeling, infrastructuur en het creëren van de afzetmarkt voor warmte).

Specifiek in de gebouwde omgeving vragen we aandacht voor drie belangrijke issues:

² [PBL 2021 - Analyse leefomgevingseffecten verkiezingsprogramma's 2021-2025](#) en [Bestemming Parijs: wegwijzer voor klimaatkeuzes 2030-2050 \(Rapport Commissie Van Geest\), 29 januari 2021.](#)

PBL geeft een bandbreedte van € 0,9 tot € 3,4 miljard per jaar voor de nationale kosten voor de gebouwde omgeving. In 'Bestemming Parijs' is de bandbreedte € 0,5 tot € 1,2 miljard per jaar.

N.B. In 'Bestemming Parijs' is de bandbreedte tussen € 68 tot 433 miljoen per jaar. De hogere energiebelasting op aardgas wordt als opbrengst voor het rijk gerekend. Als die opbrengst benut zou worden om de energiebelasting op elektriciteit met eenzelfde bedrag te verlagen, dan is de bandbreedte € 0,5-1,2 miljard per jaar.

³ [Nationaal Isolatie Programma, maart 2021](#)

- Meer warmtebronnen zijn nodig. De gestelde doelen en ambities in het Klimaatakkoord voor duurzame warmtebronnen lijken niet binnen bereik. Hier is nadrukkelijk sturing op nodig. Nieuwe duurzame warmtebronnen (zoals geothermie, aquathermie, zonnewarmte of eventueel groene waterstof) hebben vóór 2030 nog onvoldoende schaalgrootte.⁴ Verder vertraagt de onduidelijkheid over de rol van biomassa de warmtetransitie.⁵ Tot slot worden aanvragen voor SDE++ subsidie voor warmte en groen gas nauwelijks gehonoreerd, omdat die ongunstiger in de 'ranking' zit dan elektriciteit. Dit werkt vertragend en kan opgelost worden door voldoende (geoordeelde) middelen en passende termijnen voor warmte en groen gas in de SDE++ op te nemen.
- Optimale inzet van warmtebronnen. Voor de verdeling van de duurzame bronnen is het belangrijk dat deze terecht komen waar deze nodig zijn vanuit het oogpunt van schaarste en de laagste maatschappelijke kosten. Dit vraagt afstemming en mogelijk andere instrumenten voor een optimale verdeling. En verder vraagt het om het optimaal benutten van de bestaande warmte- en gasinfrastructuur. Zorg er ook voor dat de uitvoeringsprogramma's van het Klimaatakkoord een meer integrale aanpak stimuleren, zodat gemeenten de warmtetransitie, mobiliteit en energieopwekking in samenhang bekijken.
- Bevoegdheid afsluiten aardgas. Gemeenten hebben de bevoegdheid nodig om wijken van het aardgas af te sluiten, als besloten wordt tot een warmteoplossing waar geen gasnet voor nodig is. De aardgaslevering moet daadwerkelijk gestopt kunnen worden. Dat voorkomt dat een net in stand gehouden moet worden of in de toekomst zelfs opnieuw aangelegd moet worden voor een beperkt aantal woningen. Uiteraard is daarbij een voorwaarde dat de gemeente een zorgvuldig participatieproces heeft doorlopen.

4. "We hebben 30 jaar" ... dat is niet veel; jaag daarom ontwikkelen van vraag en aanbod aan

30 jaar lijkt veel maar is het niet. We moeten 30 jaar lang iedere werkdag 1.200 woningen en utiliteitsgebouwen van het aardgas af halen. Uiteraard zullen innovaties en kostenreducties, en ontwikkeling van vraag en aanbod bijdragen aan de benodigde versnelling. Dat vergt echter ook forse (voor)investeringen en opschalingen die tijd kosten.⁶ Vier acties zijn in ieder geval nodig:

- Zorg dat de komende 10 jaar structureel extra wordt geïnvesteerd in onderzoek en innovatie, zowel in de wetenschap, als bij bedrijven, als in proefwijken. Denk bijvoorbeeld aan aquathermie, opslag van elektriciteit en (seizoens)opslag warmte.
- Zet in op stimuleren van meer vraag én meer aanbod. Bundel de vraag voor grotere aantallen woningen (vanuit bijvoorbeeld gemeenten, woningcorporaties of energiecoöperaties). Daag de markt zo uit om met industrialisatie en een passend en steeds kosteneffectiever aanbod bij te dragen aan de opschaling.
- Neem snel een besluit over het voorstel voor de Standaard & Streefwaarden.⁷ Zo'n besluit biedt helderheid en is een extra stimulans voor het isoleren van panden.
- Breng de kwaliteit van aanbieders goed in beeld te brengen, zodat woningeigenaren een goed geïnformeerde keuze kunnen maken voor de juiste aanbieder. Dat draagt bij aan het draagvlak.

5. De energietransitie is een banenmotor: zorg voor voldoende vakmensen

⁴ [Advies uitfasering houtige biograndstoffen voor warmtetoepassingen. PBL-rapport, december 2020](#)

⁵ [Advies uitfasering houtige biograndstoffen voor warmtetoepassingen. PBL-rapport, december 2020](#)

⁶ [Rapport CE Delft Doorlooptijden Investerings Elektrificatie, februari 2021](#)

⁷ Zie voorstel in de brief van de Minister van BZK: [Kamerbrief standaard voor woningisolatie, maart 2021](#)

De energietransitie biedt grote kansen voor de arbeidsmarkt. Om de klimaatdoelen te halen en te voorkomen dat de tekorten op de arbeidsmarkt verder oplopen, zijn naar schatting 23.000 tot 28.000 extra vakmensen nodig. Een fors deel van hen kan vandaag aan de slag in de transitie in de gebouwde omgeving. Tegelijkertijd daalt het aantal mensen met technische kwalificaties juist in een vergelijkbaar tempo.⁸ Het tekort aan vakmensen vormt nu al een blokkerende factor voor de versnelling van de woningbouw.⁹

Zet daarom in op een stevige impuls voor (om)scholing als onderdeel van een Human Capital Agenda Energietransitie. Suggesties om het tempo voor die (om)scholing op te voeren zijn een omscholingsfonds en afschaffing van het collegegeld voor MBO-techniek.

6. Zet de EU Renovation Wave Recovery and Resilience Facility (RRF) voor isoleren

De RRF bevat ca. € 5,5 miljard subsidie voor Nederland. Hiervan moet 37% (ruim € 2 miljard) besteed moet worden aan Green Deal activiteiten. Gegeven de complexiteit van de transitie in de gebouwde omgeving roepen wij – net als woningcorporatiekoepel Aedes – het Rijk op om de RRF tijdig aan te vragen in te zetten voor isoleren. Dat levert direct CO₂-winst op. Met dank aan de EU.

⁸ [Klimaatbeleid en de arbeidsmarkt. Rapport van Ecorys, 26 februari 2021](#)

⁹ [Wonen na de Verkiezingen, Rapport van PBL, 12 april 2021](#)